

ภูมิปัญญาท้องถิ่น จักรสาน (ตะกร้า)

บ้านคอนหมากพริก ต.แคนเหนือ อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น

ข้อมูลเจ้าของภูมิปัญญา			
ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา		คุณตาโอ ชัยภา	
ที่อยู่	บ้านเลขที่ ๑๓ หมู่ ๒ ตำบลแคนเหนือ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น		
อาชีพ	ทำนา ทำสวน	อายุการศึกษาภูมิปัญญา ๒๘ ปี	

วัตถุดิบ : ไม้ไผ่บ้าน

ระยะเวลาที่สร้างสรรค์ : จำนวน ๑ ใบ ต่อ ๑ วัน

กลุ่มผู้บริโภค : คนทั่วไป และแม่ค้าตลาดสด

ราคาใบละ : ๑๕๐-๒๐๐ บาท ตามขนาดของตะกร้า

ชื่อภูมิปัญญา	จักรสาน (ตะกร้า)
---------------	------------------

ประวัติความเป็นมา การกำเนิดจักรสาน (ตะกร้า)

คุณตาโอ ชัยภา ได้เล่าว่าได้เรียนรู้วิชาจักรสานตั้งแต่วัยเด็ก และได้เริ่มจักรสานในปี พ.ศ.2532 ซึ่งคุณตาโอได้สืบทอดการจักรสานมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษและคุณตาโอก็ได้เป็นผู้สืบทอดงานจักรสานนี้มาจนถึงปัจจุบัน จนทำให้คุณตาโอมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของชาวบ้าน หมู่บ้านใกล้เคียง และแพร่หลายไปสู่หลายพื้นที่

วัสดุอุปกรณ์ในการจักรสาน (ตะกร้า)

๑. ไม้ไผ่บ้าน

๒. มีด

ขั้นตอนการจักรสาน(ตะกร้า)

ขั้นตอนที่ ๑. นำไม้ไผ่ที่ได้ขนาดมาตัดเป็นท่อนขนาดยาวประมาณ 1 เมตร (ขนาดแล้วแต่ขนาดของตะกร้า) โดยการใช้เลื่อยตัดเป็นท่อน แล้วเอามีดโต้เหลาดำข้อไม้ไผ่ออก จากนั้นทำการขูดผิวเปลือกนอกของไม้ไผ่ออก ชาวบ้านเรียกว่า “การทำหาลาบ” เมื่อหาลาบเสร็จแล้วใช้มีดโต้ผิวเป็นซี่ก (อีสานเรียก“จิม”)

ขั้นตอนที่ ๒. นำไม้ไผ่ที่ผ่าซีก (งิม) มาจักเป็นเส้นตอก แล้วใช้มีดตอกแต่งเส้นตอกให้เรียบซึ่งเรียกว่า “เหลาตอก” หรือ “ขูดตอก”

ขั้นตอนที่ ๓. นำเส้นตอกที่เหลาเรียบรื้อยแล้ว มาสานก่อขึ้นรูปตะกร้า โดยเริ่มสานจากฐานก้นตะกร้าก่อน เป็นลำดับแรก ทำไม้ไผ่เหลาเป็นฐานตะกร้า ๒ ชั้น มีดผูกไขว้กันเพื่อเป็นฐานก้นตะกร้า ซึ่งนิยมสานด้วยลายสองและใช้เส้นตอกตามขนาดของตะกร้า

ขั้นตอนที่ ๔. ใช้ตอกเส้นเล็กกลมเพื่อสานขัดกับตอกเส้นยืน สานเป็นลายสับหว่างกัน โดยสานตอกเส้นยืน ยก ๑ ช่ม ๑ สานไปเรื่อย ๆ จนได้ตามขนาดที่ต้องการจนเสร็จ เมื่อได้ขนาดตะกร้าตามต้องการแล้ว ทำขอบปากตะกร้าโดยการสานไขว้กันไปเรื่อย ๆ จนเสร็จ แล้วใส่ห่วงตะกร้า (หวงตะกร้า) ซึ่งทำด้วยไม้ไผ่เหลาปลายให้แหลม โดยการเสียบเข้าไปในลายตะกร้า แล้วใช้หวายถักให้ห่วงยึดแน่นกับตะกร้า

การจัดเก็บและการค้นคืนความรู้

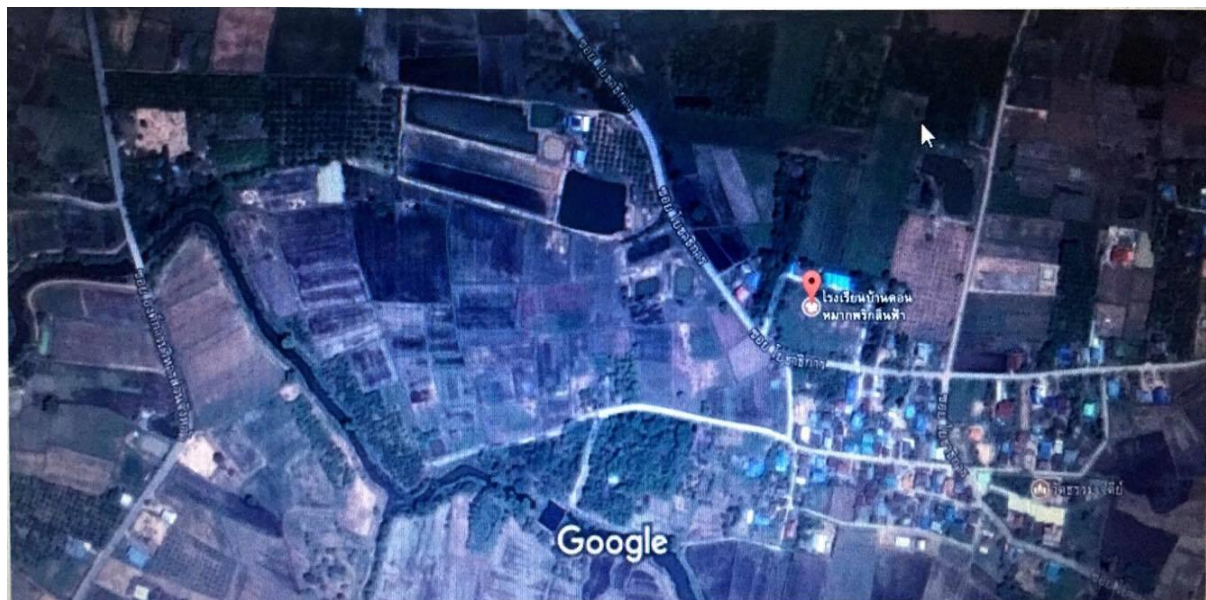
ได้จัดเก็บความรู้ไว้กับตัวเอง ลูก หลานและเผยแพร่ให้แก่ นักเรียนนักศึกษาที่ได้เข้าไปเรียนรู้และศึกษาข้อมูล รวมทั้งผู้ที่สนใจในการจกัรสาน

การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์

การจกัรสานตะกร้าของคุนตาโอนั้นเกิดจากภูมิปัญญาที่ได้รับจากการสืบทอดจากบรรพบุรุษจากหมู่บ้านดอนหมากพริก ซึ่งมีต้นไม้ ต้นไผ่ นั้นเป็นวัสดุที่ใช้ในการจกัรสานได้เป็นอย่างดี

ในปัจจุบันเป้าหมายการจกัรสานเพื่อสืบทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานและสำหรับนักเรียนนักศึกษาที่สนใจเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งก็มีนักเรียน นักศึกษาได้ไปศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญานี้ด้วย ทั้งนี้ก็ยังเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว

พิกัด (สถานที่)

ข้อมูลผู้ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปีการศึกษา 2560		
ชื่อผู้ศึกษา	นางสาวชุติมากร จันทจิต	
หลักสูตร	ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู(ป.บัณฑิต) รุ่น 4	
รายวิชา	ความเป็นครู (800 5201)	
เน้นศึกษา	ครูกับการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น	
คณะ	ศึกษาศาสตร์	
สถานที่ศึกษา	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านไผ่	
อาจารย์ผู้สอน		
1	รองศาสตราจารย์ สำเร็จ คำโมง (ครูภูมิปัญญาไทย, ศิลปินมรดกอีสาน)	
2	อาจารย์ ดร.พา อักษรเสื่อ	
3	อาจารย์ ดร.ธีรภัทร โคตรบรรเทา	
4	อาจารย์ สุชาดา ถดวาลัย	
5	อาจารย์ อัจฉริยะ วงษ์คำขาว	
6	อาจารย์ บุญจันทร์ เพชรเมืองเลย	

